מפניני הפרשה - מאמר

ריח בגדיו – כריח השדה

יעקב אבינו, פוחד ורועד, נכנס לחדרו של אביו הקדוש. ידיו, עטויות פרווות עיזים, נושאות מטעמים, והוא מייחל לשעה הגדולה, להכרעה היסטורית: לקבל את הברכות, להיקבע כממשיך שושלת הקודש, שרשרת הזהב של האבות. להיות למייסדו של עם ישראל, לאבי השבטים הקדושים.

אבל יצחק לא ממהר לברך. הוא בוחן: "**ויגש וישק לו, וירח את ריח בגדיו**" ואז "**ויברכהו, ויאמר: ראה, ריח בני כריח השדה אשר ברכו ה'**" ומעניק לו את ברכתו: "**ויתן לך האלוקים מטל השמים ומשמני הארץ, ורוב דגן ותירוש...**". באור החיים פירש "**ויברכהו ויאמר ראה וגו'. אומרו ראה לא לשון ראיה אלא חשיבות והכוונה ראוי הוא ריח בני וחשוב לדמותו כריח שדה אשר וגו'**". מה מהותה של ההקדמה "**וירח את ריח בגדיו**"? למה הכוונה "**ראוי הוא ריח בני וחשוב לדמותו כריח שדה אשר ברכו ה'**".

וכן איך התפעל יצחק מריח הבגדים. אכן רש"י **שואל** "**וחלוא אין ריח רע יותר משטף העיזים**"?! ועונה: "**אלא, מלמד שנכנס עימו ריח גן עדן**". אולם יש להבין: אם יצחק אבינו הריח את ריח גן העדן – מדוע נכתב בתורה שהריח את ריח בגדיו? ועוד: הרי ריח גן העדן ליוה את יעקב אבינו עצמו, ומדוע הדגישה התורה שהריח את ריח בגדיו, ולא אותו עצמו.

כמו כן, יש כאן כעין סתירה בכתוב: "וירח את ריח בגדיו... ויאמר ראה ריח בני". הריח את הבגדים, והתפעל מריח בנו עצמו?

לגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל, תשובה המאירה את העניין באור יקרות. יעקב אבינו ע"ה, לא נזקק כלל לברכה. כשלעצמו, היה מושלם בכל.

יצחק אבינו ידע שבנו זה שוקד על התורה ועבודת ה' - "יושב אהלים" - אוהלי תורה. מתעלה במעלות השלימות עד להיותו "**איש תם – גבר שלים**", מושלם! שאמרו עליו "המובחר שבאבות", שדמותו חקוקה בכסא הכבוד. אם יעקב אבינו הוצרך לברכותיו של אביו, אין זה עבורו, אלא בתור מייסד עם הנצח שייקרא על שמו, עם ישראל. מה הערובה, מה הביטחונות? הרי העם ימנה אלפים, רבבות, מאות אלפים, מיליונים - ולא כולם יהיו "יעקב אבינו", לא כולם יהיו כשבטי יה קדושי עליון. לא כולם יהיו צדיקים, טליתות שכולן תכלת – וחזקה של שרשרת נמדד, כידוע, בחוליה החלשה שבה.

וכאשר יצחק אבינו ע"ה מבקש לברך את בנו, ולקבוע שהוא זה שייסד את האומה הקדושה, שעליה נאמר: "וכל בנייך למודי ה'", ו"רעמך כולם צדיקים". הוא חושב לעצמו: כשנכנס בני – נכנס עימו ריח גן עדן. צדיק הוא, צדיק יסוד עולם. קדוש ונשגב. אבל אין די בכך כדי לייסד אומה! גם נוח היה צדיק תמים – אך לעצמו בלבד. גם שם ועבר. עליו לחוש ולהרגיש את ריח גן העדן לא בבנו בלבד – אלא בבגדיו! הבגדים רומזים לילדים, כמו שמצינו אצל יהושע הכהן הגדול שבגין לא הלכו בדרכיו ונאמר בו "הסירו הבגדים הצואים מעליו" (זכריה פרק ג' ד').

האם ריח גן העדן שבו נבלע בבגדיו? מקרין עליהם? האם "**יצוה את בניו ואת ביתו אחריו, ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט**?" אם כן, אז ראוי הוא לברכה שלימה! ואכן יעקב אבינו השריש בבניו אחריו את חובת החינוך למורשת אבות, להמשך שרשרת הזהב המאחדת את כל הדורות! ויצחק אמר: "**ראה, ריח בני כריח השדה אשר ברכו ה'!**" **השדה אשר נותנת את לשדה בעצים, שיניבו פירות חילולים!!!**

בין אדם לחבירו

יש להימנע מאמירת סודות בנוכחות זרים, או לדבר בשפה זרה בנוכחותם. דברים אלו מביאים לידי חשדות והקפדות.

כמו כן יש להימנע מלומר לבריות: "יש לי לומר איזה סוד בעניין זה וזה" ולבסוף לא לגלות להם. דברים אלו מותחים עצביהם ומצערים אותם.

על אדם להימנע מלספר על התעניג והנחת שיש לו מבניו ובנותיו לפני בני אדם שהם חשוכי בנים, וכן אין לספר על הצלחותיו לאנשים אשר נכשלו בעניינים אלו וכדומה.

שואל ומשיב

שאלה: היכן יש לקבוע מזוזה בפתח המרפסת, האם בימין הכניסה מהבית למרפסת, או בימין הכניסה מהמרפסת לבית?

תשובה: ביומא יא: מובא: "וכתבתם על מזוזות ביתך" ביתך - דרך ביאתך, וכשאדם עוקר רגליו רגל ימין עוקר תחילה, מכאן שהמזוזה צריכה להיקבע בימין הפתח. כתב בשו"ת מהרי"ל סימן צד', פתח שבין הבית לחצר, אם אין לחצר פתח פתוח לרשות הרבים, יש לקבוע את המזוזה בימין הכניסה מהבית לחצר, ששם הוא דרך בואו לחצר. והובא להלכה בבית יוסף יורה דעה - רפט'.

וכן פסקו הט"ז והש"ך, וכן כתב בשו"ת שאילת יעב"ץ סימן ע'. לפי זה בנידון שלנו יש לקבוע המזוזה בימין הכניסה מן הבית למרפסת, וכן פסק בשו"ת מנחת יחיאל סימן יב'.

באמת נראה שיש מקום לדון לפטור המרפסת שלנו בכלל ממצות מזוזה, לפי שאין לה תקרה, ומבואר במנחות לג: שבית שאין לו תקרה, פטור ממזוזה. וכן פסקו הרמב"ם בפרק ו' מהלכות מזוזה - ה', והטור והשו"ע יורה דעה סימן רפו' – יד'. ובפרט אם אין למרפסת ד' אמות אורך על ד' אמות רוחב, שפטורה ממזוזה. כמובא ברמב"ם ובשו"ע.

אומנם הובא בפתחי תשובה סימן רפו' שזהו דווקא בבית דירה, אבל גינה ומרפסת שדרכן בכך, אפילו אין בהם ד' אמות חייבות במזוזה. אולם רוב הפוסקים האחרונים חולקים על כך. ובשו"ת 'שאלת שלמה' כתב שמנהג ירושלים לא לקבוע מזוזות בפתחי מרפסות. ואעפ"י שיש במרפסת כדי לרבע ד' אמות על ד' אמות דעת הרא"ש ורבינו ירוחם שצריך להיות דווקא ד' אמות אורך על ד' אמות רוחב. ומי שרוצה לחוש להחמיר, ולהצריך מזוזה בפתח המרפסת, עליו לקבוע מזוזה מימין הכניסה מן הבית למרפסת, אבל לא יברך כלל על קביעתה. וכן המנהג.

סיכום: מרפסת שאינה מקורה פטורה ממצות מזוזה. והמחמיר על עצמו וקובע מזוזה במרפסת כזו, יקבע אותה בימין הכניסה מהבית למרפסת, אך לא יברך על קביעתה. (עפ"י שו"ת יהוה דעת חלק ד' - נא')

מפניני הפרשה - רעיון

מדוע צריך עשו להביא ציד

יצחק אבינו ע"ה מבקש לברך את עשו בנו, ולפני שהוא מברך אותו פנה אליו ואמר: "...הנה נא זקנתי לא ידעתי יום מותי: ועתה שא נא כליך תליך וקשתך וצא השדה וצודה לי: ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי והביאה לי ואכלה בעבור תברכך נפשי בטרם אמות". יש מקום לשאול, מדוע ביקש יצחק אבינו לקחת את כלי הציד לצאת לשדה ולצוד – הרי ביתו היה גדוש בכל טוב, היו לו גדיי עיזים לרוב, וידוע ש"טעם הגדי כטעם הצבי".

השאלה מתחזקת כאשר מדובר ביצחק אבינו, איש האלוקים, מרכבה לשכינה. וכי הוא משתוקק למטעמים?! הרי ודאי שהוא מרוחק מתאוות אכילה! כמו שהרמב"ם כותב בהלכות יסודי התורה פרק ז' הלכה א': "**מיסודי הדת לידע שהאל מנבא את בני האדם, ואין הנבואה חלה אלא על חכם גדול בחכמה גבור במדותיו...ומלמד נפשו שלא תהיה לו מחשבה כלל באחד מדברים בטלים ולא מהבלי הזמן ותחבולותיו אלא דעתו פנויה תמיד למעלה...**"

מה ניתן ללמוד מפנייתו זו של יצחק לעשו בנו? נראה שיש בפניה זו מסר חשוב ביותר. הדבר פשוט שכולנו רוצים לקבל ברכות מצדיקים – יצחק מלמד אותנו שלא די ברצון להתברך, אלא האדם צריך להיות ראוי להתברך, עליו להיות בגדר: "כלי מחזיק ברכה".

אכן כך כתב הספורנו בפירושו לתורה, שיצחק ביקש לזכות את בנו במצות כיבוד אב ביגיעה, כדי שיתעלה בה ויהיה ראוי שתחול עליו הברכה! "**רצה במטעמים כדי שיתעסק בכבוד אב ובזה תחול עליו הברכה**..." לכן כשבירך את יעקב אח"כ לא ביקש מטעמים מפני "**שידע בו שהוא ראוי לברכה לא שאל מטעמים ולא בקש דבר וברכו תכף באמרו ואל שדי יברך אותך**:



נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

החייל לביא בן אורית ג'הסי ע"ה הי"ד

שמעון בן עישה קדוש ז"ל | רוברט עזריאל בן שלמה קרמר ז"ל

ויקטור בן שרינה תמאם ע"ה | שלום בן שלום כתריאל ע"ה

החייל גלעד בן דניאל ושרית אלמליח הי"ד

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

משה בן מרים מוסאי ז"ל | הרב אבירם אברהם בן זיוה חריב הי"ד

רחל בת סוליקא דנינו ע"ה | רבקה פרי בת ג'ונג'ון תפילין ע"ה

יפה בת מרים פוזיילוב ז"ל | ליזה בת רחל נאפסו ז"ל

שולמית בת מאיר הואזמן ע"ה | אסתר בת שאול ברוך גוטמן ע"ה

בס"ד כח' לחודש מרחשוון ה'תשפ"ה
שנה שלושים ואחת גליון מספר 08
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש
פרשת תולדות
מפטירים
שבת מברכין
"ויאמר לו יונתן מחר חודש"
(שמואל א' פרק כ')

חשמונאים (שעון חורף)

כניסת השבת:	16:17
יציאת השבת:	17:15
זמן רבנו תם:	17:47

מקום הנחת תפילין של ראש - עפ"י פסיקת מרן בש"ע ופוסקים האחרונים

בתורה כתוב שמקום הנחת התפילה של ראש הוא "בין עינך", להלן נבאר מהו המקום הנכון עליו יש להניח את התפילה של ראש.

מקור בתלמוד

במסכת עירובין צה: מובא שיש להניח את התפילה של ראש בקודקוד הראש במקום שמוח התינוק רופס:

תנא דבי מנשה: 'על ידך' - זו קיבורת, 'בין עיניך' - זו קודקוד. היכא? אמרי דבי רבי ינאי: מקום שמוחו של תינוק רופס.

מפרש רש"י: "**רופס**: **רך**..." (המקום הרך בגלגלתו של תינוק).

ההגדרה למקום בו מניחים את התפילה של ראש מובאת גם בסוגיא במסכת מנחות דף לז:

"...**גובה שבראש מנלך? דתנו רבנן: 'בין עיניך' - זו גובה שבראש. אתה אומר: זו גובה שבראש, או אינו אלא בין עיניך ממש? נאמר כאן 'בין עיניך' ונאמר להלן 'לא תשימו קרחה בין עיניכם למת' (דברים יד, א), מה להלן בגובה שבראש מקום שעושה קרחה, אף כאן בגובה של ראש מקום שעושה קרחה...**"

מפרש רש"י: שעושה קרחה. שיש בו שער, ואם מורטו עושה קרחה:

משני המקורות הנ"ל בתלמוד למדים שיש שתי הגדרות למקום עליו יש להניח את התפילה של ראש:

א. מקום שמוחו של תינוק רופס.

ב. גובה שבראש, מקום שיער.

הרמב"ם

מלשון הרמב"ם בהלכות תפילין פרק ד' – א': "**היכן מניחין תפילין של ראש מניחין אותן על הקדקד שהוא סוף השיער שכנגד הפנים והוא המקום שמוחו של תינוק רופס בו...**" עולה שלדעתו זה אותו מקום.

פסיקת הטור

אולם הטור בסימן כז' ועוד פוסקים ראשונים כתבו שמקום השיער הוא המקום הנמוך ביותר עליו ניתן להניח תפילה של ראש, ואילו שיא הגובה שעליו ניתן להניח תפילה של ראש הוא במקום שמוחו של תינוק רופס.

"...**ומקום תפילין של ראש מהתחלת עיקרי השער במצחו עד סוף המקום שמוחו של תינוק רופס והוא כל גובה הראש...**"

פסיקה להלכה בשו"ע

וכן נפסק להלכה בשו"ע סימן כז' סעיף ט': "**מקום הנחת תפילה של ראש מהתחלת עיקרי השער ממצחו עד סוף המקום שמוחו של תינוק רופס**".

סיכום

המקום עליו יש להניח את התפילה של ראש הוא מתחילת עיקרי השיער בסוף המצח, עד סוף המקום שמוחו של תינוק רופס.

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב למשה דביר וצפורה סייפרס הי"ו לרגל נישואיהם להם ולכל משפחותיהם משפחות סייפרס הי"ו ומשפחת ליבמן הי"ו
יהי רצון מלפני אבינו שבשמים, שתיזכו להקים בית לתפארת ישראל, מלא אהבה ושמחה, נאמן וכשר, המיוסד על יסודות איתנים של אהבת תורה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

דיני הקשר והרצועות בתפילה של ראש

הקשר בתפילה של ראש רומז לעם ישראל, ולכן נאמרו בו כמה דינים שמסמלים את מצבם של ישראל: להלן מה שהובא במסכת מנחות דף לה:

"...**אמר רב יהודה: קשר של תפילין צריך שיהא למעלה, כדי שיהו ישראל למעלה ולא למטה, וצריך שיהא כלפי פנים, כדי שיהו ישראל לפנים ולא לאחור**". **מפרש רש"י**: למעלה: **בגובה הראש ולא למטה בצואר**. כלפי פנים: **ממול עורף ולא בצידי הראש. לישנא אחרינא: כלפי פנים - שיהא הקשר מבפנים, והנוי של דל"ת מבחוץ.**

הרמב"ם

הרמב"ם בהלכות תפילין פרק ד' - א' פסק בעניין מקום הקשר: "...**ויהיה הקשר בגובה העורף א שהוא סוף הגולגולת.**

פסיקת הטר

בפסיקת הטור להלכה בסוף סימן כז' מציין הטור בפירוט רב את מקום הנחת הקשר בתפילה של ראש הכולל את העניינים הקשורים לישראל.

'בית יוסף'

ה 'בית יוסף' בסוף סימן כז' מביא מספר מקורות, מהם משמע שיש להיזהר מאד מהתהפכות הרצועות, בעיקר בתפילין של ראש:

בהמשך מביא ה 'בית יוסף' שלפי הרא"ש, הזהירות מהתהפכות הרצועות נוגעת רק לתפילה של ראש, וכי רב הונא התענה מצד חסידות ולא מצד חובה. ושלעומת מהרמב"ם, משמע שיש להיזהר בזה גם בתפילין של יד.

פסיקה להלכה בשו"ע

בפסיקת מרן בשו"ע בסימן כז' - י' התייחם לחשיבות הנחת הקשר בתפילה של ראש במקום הנכון, ושצורת ה'ד' תראה לחוץ (ולא תתהפך), ולא ציין זאת לגבי התפילה של יד. אולם הרמ"א בהגה הדגיש שיש להיזהר גם מהיפוך הקשר של יד. "**צריך שיהיה הקשר מאחורי הראש למעלה בעורף. צריך לכוין הקציצה שתהא באמצע, כדי שתהא כנגד בין העינים, וגם הקשר יהיה באמצע העורף ולא יטה לכאן או לכאן. וצריך שיהא המקום שבקשר שנראה כעין דל"ת לצד חוץ**. הגה: והוא הדין בקשר של יד צריך ליזהר שלא יתהפך".

סיכום: בהנחת התפילה של ראש צריך שיהיה הקשר מאחורי הראש למעלה בעורף. בקצה הגולגולת, וצריך לכוין הקציצה שתהא באמצע, ולהיזהר שהקשר לא יתהפך, וכן ראוי להיזהר גם מהיפוך קשר של יד.

פינת העורך

יצחק אבינו פונה לבנו יעקב כך - "**וַיִּקְרָא יִצְחָק אֶל יַעֲקֹב וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ וַיְצַוֵּהוּ...לֹא תִקַּח אִשָּׁה מִבְּנוֹת כְּנָעַן**" (פרק כח' א').

לדברי ה"חפץ חיים", התורה מדגימה, כיצד ראוי לאב לפנות אל בנו, אם רצונו להשפיע עליו שילך בדרך הישר: עליו לנהוג כלפיו בנועם ולא בהתפרצויות של רוגז וכעס, כפי שאנו מוצאים אצל יצחק, שתחילה העניק לו ברכת אב ומילים חמות, ורק אז השמיע את בקשתו: "**לא תיקח אשה מבנות כנען**".

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב למאיר פינחס ושירן ממן הי"ו לרגל הולדת בתם עדי הי"ו (נכדה למשה ואסנת ניאזוב הי"ו).
יהי רצון מלפני שוכן מרומים שתיזכו לגדלה עם כל יוצאי חלציכם באושר, שמחה נחת ושלווה לאהבת תורה ויראת שמים, וימצאו חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

הברכה האחרונה במצבים של ספק

תרומת הדשן

לגבי יין מבושל נחלקו הפוסקים אם ברכתו הראשונה היא "שהכל" וברכתו האחרונה "בורא נפשות", או ברכתו הראשונה "הגפן" וברכתו האחרונה מעין שלוש – "על הגפן...". בשו"ת תרומת הדשן בסימן ל' דן בשאלה: אדם ששתה לא בתוך סעודה יין מבושל, ומשום הספק מהי הברכה הראשונה עליו, בירך עליו ברכה ראשונה "שהכל", כיצד ינהג לגבי הברכה האחרונה? וכתב שאין זה פתרון טוב לאכול לדוגמא תאנים וביצים, ולברך "נפשות" ולכוון לפטור בזה את היין המבושל אם ברכתו "נפשות" ובברכת מעין שלוש להוסיף על הגפן ופרי הגפן ולפטור בזה את היין אם ברכתו הגפן.

בית יוסף

בבית יוסף בסוף סימן רח' הביא את תשובת תרומת הדשן הנ"ל שבמצב של ספק, אין זה נכון לצאת מהספק על ידי הוספת נוסח נוסף בברכת מעין שלוש, אפילו שבפועל אינו מוסיף שם ומלכות.

פסיקת מרן להלכה בשו"ע

וכן פסק מרן להלכה בשו"ע בסימן רח' סעיף יח', והרמ"א הרחיב והסביר את כוונת מרן, עפ"י תרומת הדשן:

"לא יכלול על הספק שום תוספת בברכה מעין שלוש, אף על פי שאינו מוסיף שם ומלכות (פירוש כגון ששתה משקה שספק אם ברכתו על הגפן וכו', או בורא נפשות רבות וכו', לא יאכל דבר שברכתו בורא נפשות רבות ודבר שברכתו על העץ ויכלול עמו גם כן על הגפן ועל פרי הגפן כו' מספק) (תרומת הדשן וכ"מ במרדכי פ' כ"מ) (ועיין לעיל סעיף ט"ז)".

משנה ברורה

במשנה ברורה בסימן רח' ס"ק פ' הסביר שאין לעשות זאת, שמא ברכת אותו יין היא בורא נפשות רבות ולכן לא שייך להזכיר גפן כלל.

וכתב שם שאם יש לאדם על איזה מאכל שהברכה האחרונה עליו היא "נפשות", יאכל ממנו ויברך "בורא נפשות רבות" ויכוון לפטור את אותו יין, כי עדיף לתקן מה שניתן לתקן.

כמו כן עולה מדבריו שם, שאם יש לו יין יכול להוציא עצמו מספק על ידי שיברך על היין בורא פרי הגפן ועל מין אחר בורא נפשות רבות.

בס"ק פב' ציין המשנה ברורה את דעת הט"ז החולק על פסיקת מרן בזה, ולדעתו הכוונה בשו"ת תרומת הדשן היא רק שלכתחילה לא ישתה משקה כזה שיש עליו ספק, אבל אם שתה טוב שיישם את הפתרון לאכול לדוגמא תאנים וביצים, ולברך "נפשות" ולכוון לפטור בזה את היין המבושל אם ברכתו "נפשות" ובברכת מעין שלוש להוסיף על הגפן ופרי הגפן ולפטור בזה את היין אם ברכתו הגפן, מאשר לא לברך כלל.

ערוך השולחן

בספר ערוך השולחן בסימן רח' סעיף כט' כתב: **"...ופשוט הוא דמי שאכל פרי עץ ומסופק אם ברכתו על העץ או בורא נפשות, דנכון לאכול דבר שברכתו וודאי על העץ ויפטור את שניהם, ויש מי שכתב דבספק יכול לברך בורא נפשות (לבוש), ולא נהירא דיותר יש לחוש לברכה לבטלה מבלא ברכה (מגן אברהם ס"ק כו' וא"ר] ואם אין לו דרך לצאת מהספק לא יברך כלל".**

כף החיים

בספר כף החיים בסימן רח' ס"ק צב' עפ"י דעת הלבוש שמי שאכל פרי והוא מסופק אם הברכה האחרונה עליו היא "מעין שלוש" או "בורא נפשות" יברך עליו "בורא נפשות".

גם בס"ק צג' חזר על פתרון המבוסס על כך שבדיעבד ברכת "בורא נפשות", יכולה לפטור גם דברים שברכתם היא "מעין שלוש".

ילקוט יוסף

בספר ילקוט יוסף סימן רח' סעיף ו' פירט - כיצד לנהוג אם אוכלים גם פרי משבעת המינים וגם פרי אדמה: **"מי שאכל פירות העץ משבעת המינים, ואכל גם פרי האדמה, יקדים לברך תחלה ברכת בורא נפשות, ואחר כך יברך ברכת על העץ ועל פרי העץ. ואם טעה ובירך בתחלה על העץ ועל פרי העץ, כיון שאמר ועל תנובת השדה אינו מברך נפשות על פירות האדמה שאכל...אולם השותה רביעית מים בבית אחת, וגם אכל מפירות שבעת המינים, או עוגה, יקדים לברך על העץ או על המחיה, ואח"כ יברך בורא נפשות. וכן הדין אם אכל בשר או גבינה..."**

ובסעיף כו' פירט פירט - כיצד לנהוג אם אוכלים גם פרי משבעת המינים וגם פרי עץ שאינו משבעת מינים. וכן פירט - כיצד לנהוג אם אוכלים גם פרי שאינו משבת המינים וגם שותים יין או אוכלים עוגה: **"אם אכל מפירות שבעת המינים, וגם אכל תפוחים, או שאר פירות העץ, אינו מברך על התפוחים בורא נפשות, שגם הם בכלל על העץ, שגם הם פרי העץ הם..."**

סיכום

אדם ששתה לא בתוך סעודה יין מבושל או יין אחר שספק אם ברכתו הגפן, ומחמת ספק זה, בירך עליו ברכה ראשונה "שהכל" אין זה פתרון טוב לאכול לדוגמא תאנים וביצים, ולברך "נפשות" ולכוון לפטור בזה את היין המבושל אם ברכתו "נפשות" ובברכת מעין שלוש להוסיף על הגפן ופרי הגפן ולפטור בזה את היין אם ברכתו הגפן, מפני שיש לחשוש שמא ברכת אותו יין היא בורא נפשות רבות ולכן לא שייך להזכיר גפן כלל. אמנם מי שינהג עפ"י פתרון זה, יש לו על מה לסמוך.

אם יש לאדם איזה מאכל שהברכה האחרונה עליו היא "נפשות", יאכל ממנו ויברך "בורא נפשות רבות" ויכוון לפטור את אותו יין, כי עדיף לתקן מה שניתן לתקן. כמו כן אם לאותו אדם יש יין יכול להוציא עצמו מספק על ידי שיברך על היין בורא פרי הגפן ועל מין אחר בורא נפשות רבות.

מי שאכל פרי והוא מסופק אם הברכה האחרונה עליו היא "מעין שלוש" או "בורא נפשות", עדיף שלא יברך עליו ברכה אחרונה כלל, אבל אם רוצה לברך עליו "בורא נפשות" יש לו על מה לסמוך.

אדם שאכל מאכל שודאי ברכתו 'מעין שלש', אך מסתפק אם בירך אחריו ברכה אחרונה אם לא, לדעת כולם יכול לצרף מאכל זה ולהזכירו בברכת מעין שלש שבלאו הכי מברך על מאכל אחר שאכל וברכתו מעין שלוש. כמו כן אדם שאכל מאכל שברכתו מעין שלש אך מסופק אם אכל ממנו כשיעור, יוכל להזכירו בברכת מעין שלש שמברך בלאו הכי על מאכל אחר שאכל ודאי כשיעור. אבל אם בודאי אכל פחות מכשיעור לא יצרף את הברכה עליו לברכת מעין שמברך על מאכל אחר.

מי שאכל פירות העץ משבעת המינים, וגם פרי האדמה, יקדים לברך תחלה ברכת בורא נפשות, ואחר כך יברך ברכת על העץ ועל פרי העץ. ואם טעה ובירך בתחילה על העץ ועל פרי העץ, כיון שאמר ועל תנובת השדה אינו מברך נפשות על פירות האדמה שאכל. אולם השותה רביעית מים בבית אחת, וגם אכל מפירות שבעת המינים, או עוגה, יקדים לברך על העץ או על המחיה, ואח"כ יברך "נפשות", וכן אם אכל בשר או גבינה וכדומה.

אדם שאכל מפירות שבעת המינים, וגם אכל תפוחים, או שאר פירות העץ, אינו מברך על התפוחים בורא נפשות, שגם הם בכלל על העץ, שגם הם פרי העץ הם. וכן הוא הדין אם אכל כזית ענבים, וחצי כזית מלפפון, וחצי כזית תפוז, שבזה מברך מעין שלש, ופוטר את המלפפון והתפוז מברכה אחרונה. אבל אם אכל תפוחים ושתה יין, או אכל פת הבאה בכיסנין, מברך נפשות ואחר כך על הגפן או על המחיה. וכל שכן אם אכל בשר או פרי האדמה ושתה יין או אכל משבעת המינים, שצריך לברך על כל אחת ואחת. והוא הדין אם אכל בשר ודגים ואכל מחמשת המינים שאין ברכת על המחיה פוטרת את הבשר ואת הדגים.

תהילת ה' ידבר פי – ביאור על ספר תהלים

ביאור ופירוש על ספר תהלים – עפ"י מלבי"ם ועוד

עפ"י פירוש המלבי"ם אחרי שבפסוק א' פירט דוד המלך מהם הדברים שעושים האדם מאושר, ושהאושר בא בשלמות בשלשה עניינים - שלמות הקנין, שלמות הגוף ושלמות הנפש.

בפסוק ב' **"כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה"** - מסביר המלבי"ם שאושרו של האדם לא יבוא רק במניעת הרע, אלא שעם מניעת הרע יפעל לעשות טוב. אולם אין הכוונה שיעשה טוב נימוסי עפ"י קביעות שבדו להם דתות העמים, אלא בשמירת תורת ה' ומצותיו.

את פסוק ג': **"והיה כעץ שתול על פלגי מים אשר פריו יתן בעתו ועלהו לא יבול וכל אשר יעשה יצליח"** – מבאר מלבי"ם שעל האדם לפעול מצד כוח הצומח שבו, כמו עץ ששרשיו נטועים היטב ומפרחים את נופו, שהרי המוח באדם הוא בתפקיד השורש בעץ השדה, ממנו יוצאות הפניות אל הענפים שהם כל האיברים ואילו הם שבים, כך גם העץ שולח את לחותיו ומזונו מן השורש אל הענפים. מזה ישכיל האדם שהוא אינו כעץ השדה שחיותו ועקרו באדמה, אלא שרשו ועקרו בעליונים משם יקבל שפעו וחיותו, שעל מוצא פי ה' יחיה האדם. אבל אם על הלחם לבדו יחיה ויפנה אך אל האדמה, אז ידמה כהולך הפוך, ראשו למטה ורגליו למעלה, ואמרו חז"ל הצדיקים דומים כאילן ששרשו נטוע במקום טהרה ונופו נוטה למקום טומאה והרשע בהיפך.

"שאם נפנה אל האדם מצד כח הצומח שבו, אשר מצדו ישתתף בסוגו העליון עם העץ והצומה, נשכילהו כעץ אשר שרשיו נטועים ונשרשים למעלה ונופו נוטה למטה, כי המוח באדם הוא תחת השורש בעץ השדה, ממנו יוצאות כל ההרגשות אל הענפים שהם האיברים כולמו ואליו ישובון, כמו שישלח העץ לחותיו ומזונו מן השורש אל הענפים.

מזה ישכיל האדם כי לא כעץ השדה הנהו, אשר חיותו ועקרו באדמה, כי שרשו ועקרו בעליונים משם יקבל שפעו וחיותו, על מוצא פי ה' יחיה האדם.

ואם על הלחם לבדו יחיה ויפנה אך אל האדמה, אז ידמה כהולך הפוך, ראשו למטה ורגליו למעלה, ואמרו חז"ל הצדיקים דומים כאילן ששרשו נטוע במקום טהרה ונופו נוטה למקום טומאה והרשע בהיפך".

חוכמה ודרכי חיים - ביאור משלי

ביאור ופירוש על ספר משלי – עפ"י מלבי"ם ועוד

המלבי"ם בביאור פסוק ג': **"לקחת מוסר השכל צדק ומשפט ומישרים"**: כתב שיש מוסר ויש מוסר השכל – **"שהשכל נבדל מן הבינה שהוא כוח חד באדם שעובר בדברים שאין יד הבינה שולטת בהם...והמוסר היוצא על ידי יראת הרוממות שמשיג גדולתו של ה' יתברך ויירא מרוממותו מעשות דבר נגד חקי החכמה אשר ישכילם בשכל טוב, זה נקרא מוסר השכל, כי זה יושג על ידי כח השכל.**

וכתב שעל ידי המשלים שבספר, האדם לומד איך להתנהג בענינים שבין אדם לחברו ובהנהגה המדינית, המשפט הוא מה שיעשה ע"פ הדין, והצדק הוא לפנים משורת הדין.

את פסוק ד' "לתת לפתאים ערמה לנער דעת ומזמה" ביאר המלבים ששלמה המלך קובע שספרו מתאים ומועיל לכל סוגי בני האדם. לפתאים יתן הספר ערמה, שלא להאמין לכל דבר, אלא יקבל את היכולת להבין דברים לאשורם, כלומר המשלים שבספר יקנו לאדם פתי מידת ערמימות, בעזרתה יבחן את דרכיו ותהלוכותיו ולא יהיה כיונה פותה.

לתת עתה באר לאיזה כתות מן האנשים חבר זה הספר, אמר שיועיל לכל הכתות, שיתן לפתאים ערמה, הערמה הוא הפך הפתיו שהפתי מאמין לכל דבר וערום יבין לאשורו, שעם הערמה לא יפתה לבו לכל דבר ויבחין את כל דבר בשכלו, ולכן בא תמיד ערום מקביל את פתי, לכן אמר שהמשלים האלו יועילו להפיח ערמימות בלב הפתי, שיבחן את דרכיו ותהלוכותיו ולא יהיה כיונה פותה.

הספר יועיל גם לנער שאינו פתי ויש בו ערמה אבל מתוך שהוא רך בשנים אין בו דעת ומזימה, שהמזימה וגדרי המחשבות העמוקות: **"ומוסיף שהנער שהוא אינו פתי ויש בו ערמה אבל מתוך שהוא רך בשנים אין בו דעת ומזמה, שהדעת נקנה ע"י רוב הבחינה בחושים או השימוש במושכלות, והצעיר לימים לא בחן עדיין הענינים ולא קנה ידיעה ברורה, וכן המזימה שגדרו המחשבות העמוקות שהם אינם נמצאים עדיין בלב נער, המשלים האלה יתנו לו בין דעת לבחון כל דבר ולדעתו, בין מזימה".**

קול ששון לילדים

שאלות לגיל הרך (כיתות א' עד ג')

1. מה התמורה שנתן עשו ליעקב עבור נזיד העדשים?

א. ארבע מאות שקל כסף. ב. לא נתן לו שום תמורה.

ג. מכר ליעקב את הבכורה. ד. משחק לגו וקורקינט.

2. מה הזהיר יצחק את יעקב כששלח אותו לחרן לשאת אשה?

א. שלא יקח אשה מבנות כנען. ב. שלא יתחבר עם אנשי הארץ ההיא.

ג. שבכל זמן שהוא שם יזכור את ה'. ד. כל התשובות נכונות.

3. מה ענה יעקב ליצחק כששאל אותו מי הוא?

א. שהוא יעקב ורבקה שלחה אותו. ב. שהוא יעקב ובא בשליחות עשיו.

ג. ענה: אנוכי, עשיו בכורך. ד. ענה: אנוכי הוא בכורך.

שאלה עפ"י פירוש הרשב"ם - כיתות ה' עד ח'

7. מדוע רבקה אוהבת את יעקב ויצחק אוהב את עשיו? (פרק כה')

א. רבקה הכירה ברשעתו של עשיו. ב. ידעה בנבואה שה' אוהב את יעקב.

ג. רבקה הכירה בתומתו של יעקב. ד. תשובות ב' וג' נכונות.

שאלות עפ"י רש"י ילדי כיתות ד' עד ח'

4. ויחרד יצחק חרדה גדולה" (פרק כז') על מה חרד יצחק?

א. על שהברכה הלכה לאדם זר. ב. על שיעקב הצדיק נהג במרמה.

ג. על שמצא שיער בצווארו של יעקב. ד. ראה גיהינום פתוחה מתחתיו.

7. "...אֲחוֹת נְבָיוֹת..." (פרק כח') בן כמה היה ישמעאל כשיעקב נולד?

א. בן שלש עשרה. ב. בן תשעים ותשע.

ג. בן שבעים וארבע. ד. בן מאה עשרים ושבע.

8. מדוע הסכים עשיו למכור את בכורתו בקלות רבה כזו? (פרק כה')

א. היה רשע ובז לעבודת המקדש. ב. הוא פחד מעבודת המקדש.

ג. ידע שלוי יטול את עבודת המקדש מהבכורות. ד. כל התשובות נכונות.

שאלה עפ"י פירוש הרמב"ן - כיתות ה' עד ח'

8 . מה מיוחד במצוות השבת (פרק כ"ז)?

א. היא שקולה כנגד כל המצוות. ב. היא עדות לבריאת העולם יש מאין.

ג. מצווים עליה גם בחו"ל ולא רק בארץ ישראל. ד. א' וב' נכונות.

ברכות והודעות

"עוטר ישראל בתפארה" – חזרנות!!! להצטרף לשיעור חדש ספרו של מהר"ל "תפארת ישראל" – גברים ביום שלישי שעה 20:00 נשים ביום רביעי שעה 8:45 – בבית הכנסת הספרדי

עמותת "דעת צדקות" נותנת שירות ללימוד תורה משמעותי של אברכי כולל "ברכת אברהם" לימי אזכרה של קרוב משפחה – נא לפנות לרב שמעון בוחניק – 050-2339941